

بحث مرجعیت علمی توسط مقام معظم رهبری برای اولین بار در سال ۱۳۸۴ در جمع دانشجویان دانشگاه امام صادق (ع) مطرح گردید و پس از آن ایشان در مجامع علمی دیگر نیز این امر را مورد تأکید قرار دادند و از آن زمان به بعد، پیرامون این مقوله بحث های فراوانی ارائه گردیده است. در این شماره پس از معرفی مرجعیت علمی به این مسأله پرداخته می شود که آیا اخلاق جایگاهی در مرجعیت علمی دارد یا خیر؟

❖ توضیحاتی در خصوص مرجعیت علمی

مرجعیت علمی به معنای مراجعه جهانی به منابع تولید شده توسط دانشمندان و متخصصان ایرانی و شناسایی آنها به عنوان صاحب نظریه و سبک علمی است. به تعبیر مقام معظم رهبری " باید به آنجا برسیم که جوینده دانش، طالب علم، مجبور باشد بیاید سراغ شما، سراغ کتاب شما، مجبور باشد زبان شما را یاد بگیرد تا بتواند از دانش شما استفاده کند "

❖ توضیحاتی در خصوص اخلاق

جدای از تعریف لغوی اخلاق که در شماره های پیشین بطور مفصل به آن اشاره شده است، اخلاق به عنوان جزئی از دین تلقی می شود و دین هم مجموعه ای است از عقاید و اخلاق و احکام، پس

طبعاً اخلاق می شود جزئی از مجموعه دین، رابطه اش هم با دین رابطه یک جزء با کل است.

❖ دیدگاهها درباره ارتباط علم با اخلاق

برخی معتقدند علم و اخلاق از یکدیگر مجزا و جدا هستند. این جدایی و مجزا بودن از جهت روش و متد است. به این معنا که روش و متد علمی با روش و متد علم اخلاق از یکدیگر مجزا هستند و مشاهده کننده نباید ارزشهای خود را در موضوع مورد مشاهده دخیل کند.

برخی معتقدند علم خودش اخلاق است و در این اندیشه ریشه دارد که علم ما را به رهایی خواهد رساند یا حداقل به ما معرفتی در مورد قوانین طبیعت خواهد داد که از رهگذر آن بدبختی ها و گرفتاریهای ما کاهش می یابد. علم به دنبال این هدف است که وضع بشر را بهبود دهد و بر دارایی های او بیفزاید. اخلاق علم زمانی با مشکل مواجه می شود که بشر را شی ای قلمداد کند و زمانی که بشر به

عنوان ابژه نگر بسته شود مشکل اخلاقی پیش خواهد آمد.

برخی شاید مایل باشند که بگویند دانش و هوشیاری در افراد آلوده سبب می گردد که جنایات خود را هوشیارانه تر انجام دهند و بنابر این رابطه میان علم و اخلاق را منکر می شوند. ولی انصاف این است که رابطه علم و اخلاق را نه بصورت کلی انکار کرد و نه می توان بطور کامل اخلاق را معلول علم دانست. کلایتون کراکت استاد مطالعات دینی دانشگاه آرکانزاس بیان میکند: " اخلاق بدون علم خالی است و علم بدون ارزش و اخلاق کور است و راه به جایی نمی برد و باید توجه داشت که چارچوب اخلاقی مشاهده کننده بر جای جای یک اثر تأثیر گذار هستند. از انتخاب موضوع تحقیق تا روش تحقیق و محتوای آن می توان شاهد اثر گذاری ارزشهای مشاهده کننده بر موضوع مورد مشاهده بود."

❖ اهمیت حضور اخلاق در مرجعیت علمی

اخلاق می تواند سوءاستفاده ها از علم را کنترل کند. علم تاکنون پیشرفت های بسیار زیادی داشته، اما سوء استفاده از آن هم بسیار زیاد بوده است. در پایان جنگ جهانی دوم بسیاری از دانشمندان در مورد سوء استفاده از علم بسیار نگران شدند. بر همین اساس رابطه میان مرجعیت علمی و اخلاق یکی از پیچیده ترین رابطه ها به شمار می رود. مرجعیت علمی در دنیای کنونی منبع نفع و سود برای بسیاری از شرکتهای بزرگ جهانی است و پرسش اخلاقی این است

دانشگاه علوم پزشکی شاهرود

معاونت آموزشی

مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی

(۱۱)

جایگاه اخلاق در مرجعیت علمی

فرمایش مقام معظم رهبری در خصوص لزوم همراهی علم ،

ایمان ، اخلاق و جهاد

اگر ایمانی در دل انسان حاکم باشد ، کمک خواهد کرد که انسان بتواند راه دشوار دانش اندوزی را طی نماید . علم و جهاد و ایمان و اراده ی مستحکم ، وقتی با یکدیگر توأم بشوند انسانهایی را خلق می کنند که دنیا می تواند به آینده خود به برکت آن انسانها امیدوار باشد . علم در جهت دین ، علم در جهت اخلاق ، علم برای انسان ، علم وسیله ای برای بی نیازی از بیگانگان . در کنار علم ، فرهنگ ، تزکیه ، اخلاق و معنویت هم لازم است . دانش ، همدوش است با فضائل اخلاقی و با احساس تعهد.

❖ **فرمایش مقام معظم رهبری در خصوص توجه به دین به عنوان**

بهترین مشوق علم

در جهان بینی ما ، علم از دل دین می جوشد و بهترین مشوق علم ، دین است . دینی که ما می شناسیم و جهان بینی دینی ای که ما از قرآن می گیریم . آمیزش علم و معنویت ، علم و ایمان ، علم و اخلاق خلأ امروز دنیاست . اگر ایمان بر دانش غربی مسلط بود ، بمب اتم ساخته نمی شد و استعمار و استثمار ملل بوجود نمی آمد.

❖ **منابع :**

- ۱- تدابیر و راهبردهای مقام معظم رهبری در زمینه کسب مرجعیت علمی بین المللی ،عبدی ،فریدون ، مجموعه مقالات هشتمین
- ۲- طراحی و تبیین الگوی مرجعیت علمی در آموزش عالی ایران بر اساس زندگی نامه اندیشمندان کشور با رویکرد تحلیل مضمون ،مطالعات دانش شناسی ،سال دوم،شماره ۶،بهار ۹۵

که آیا این نفع در راستای منافع عمومی و همگانی قرار دارد؟ برخی غایت مرجعیت علمی را تکنولوژی افسار گسیخته فرض کرده اند و این تکنولوژی را در بازارهای آزاد عرضه نیز کرده اند و سودهای هنگفتی نیز از آن خود ساخته اند. توجه به سود و منفعت باعث شده است بسیاری از مسائلی که سلامت ، جان و امنیت انسانها را تهدید می کند نادیده گرفته شده و یا دستاوردهای دانشمندان علم نیز مورد سوءاستفاده واقع شود که نمونه آن را می توان در جنگهای بیولوژیکی ، استفاده از دستاوردهای علمی جهت ساخت سلاحهای کشتار جمعی و ... دید . برخی مراجع علمی نیز نگاهشان به علم برای سودآوری و نفع مادی نیست مانند دانشمندی که دارویی را کشف می کند و برای او پیشرفت و بهبود وضع بشر است که دارای اهمیت است . پس در مرجعیت علمی تلاش فردی و گروهی باید مطابق با نیازهای فرد و جامعه برای تولید علم صورت بگیرد و فرد مرجع علاوه بر پیشتاز بودن در عرصه علمی باید دارای ویژگیهای ممتاز معنوی و اخلاقی باشد که نتایج تولید علم در خدمت حل برخی مشکلات و مسائل بشریت باشد .

❖ **فرمایش مقام معظم رهبری در خصوص تأکید بر جنبه**

های ارزشی علم و دانش

مقام معظم رهبری می فرمایند : علم ارزش است . این ارزش را کسانی می توانند به ضد ارزش تبدیل کنند که از آن علیه منافع بشریت استفاده کنند ، اما خود دانش یک ارزش است .